

Vega verneområdestyre Årsmelding 2021

Sammendrag

Vega verneområdestyre er forvaltningsmyndighet for verneområdene i Vega kommune. Årsmeldingen gir en oversikt over hvordan styret og dets sekretariat har jobbet i 2021.

Forfatter er: Isa Skjelbostad
isskj@statsforvalteren.no

Innhold

Innhold	2
1.0 Innledning	3
2.0 Midler til forvaltning av verneområdene.....	5
2.1 Drift av utvalg.....	5
2.1.1 Vega verneområdestyre	5
2.1.2 Rådgivende utvalg	6
2.1.3 Administrativt kontaktutvalg	6
2.2 Planarbeid	6
2.3 Tiltak i verneområder	6
2.3.1 Skjøtselstiltak.....	8
Beiting.....	8
Hogst av sitkagran	8
Slått	9
Sviing av kystlynghei	10
2.3.2 Tilretteleggingstiltak	10
2.3.3 Informasjon	12
3.0 Andre prosjekt	13
3.1 Marin forsøpling.....	13
3.2 Kystkultur med 8. klasse	14
3.3 Grågåås «Fra problem til ressurs»	14
4.0 Rapportering SNO – lokalt	16
5.0 Vega verneområdestyrets deltakelse	17
6.0 Verneområdeforvalters deltakelse.....	17

Forsidebildet er ungdommer fra Vega som hjelper til å rydde strendene, i samarbeid med Hold Vegaøyan ren. Foto: Karin Vorsaa Grøn

1.0 Innledning

Vega verneområdestyre er delegert forvaltningsmyndighet for verneområdene i Vega. Styret består av tre politiske representanter; to fra Vega kommune og én fra Nordland fylkeskommune. Verneområdeforvalter er ansatt hos Statsforvalteren i Nordland, men med kontor lokalt, og fungerer som sekretariat for verneområdestyret. Forvalter og styret har sammen ansvar for å se til at forvaltningen av verneområdene gjennomføres i samsvar med verneforskriftene for de enkelte verneområdene, naturmangfoldloven, nasjonale gjøremål og internasjonale forpliktelser.

Styret for 2021 ble konstituert 16. mars 2020, og består av:

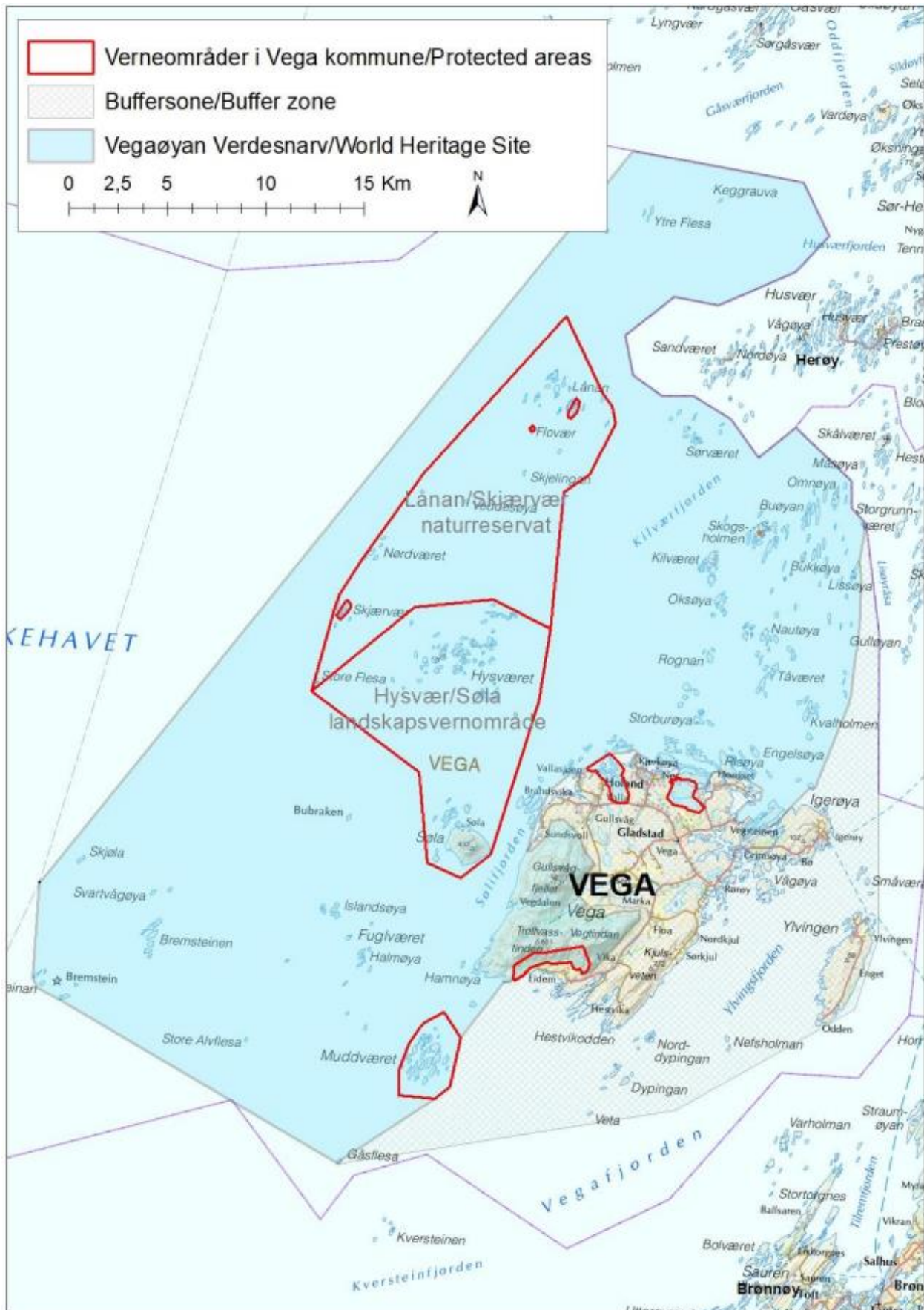
- For Vega kommune: medlem André Møller (leder), vara Hilde Sprækenhus.
- For Vega kommune: medlem Eirin Sannes Sleteng (nestleder), vara Per-Anton Nesjan.
- For Nordland fylkeskommune: medlem Knut Petter Torgersen, vara Kari Anne Bøkestad Andreassen.

I tillegg deltar leder av Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv v/Rita Johansen og SNO-lokalt v/Runar Jostein Omnø som observatører under styremøtene.

Frem til august 2021 var Jannike Wika ansatt som verneområdeforvalter hos Statsforvalteren i Nordland, og fungerte som sekretær for Vega verneområdestyre. Isa Skjelbostad ble ansatt i rollen fra november 2021.

Vega verneområdestyre skal gjennom sitt arbeid ivareta de nasjonale verdiene som lå som forutsetning til opprettelsen av de ulike verneområdene. Forvaltningen av verneområdene skal ses i sammenheng med forvaltningen av Vegaøyan Verdensarv. Vega verneområdestyre skal påse at verneverdiene bevares, og skal iverksette tiltak der disse verdiene forringes eller står i fare for å forringes. Styret har ansvar for å behandle og avgjøre alle dispensasjonssøknader innenfor verneområdene. De har et selvstendig ansvar for å anmelde/rapportere brudd på verneforskriftene. Dersom en skulle ønske å klage på vedtak skal dette sendes til Vega verneområdestyre, som oversender saken til Miljødirektoratet.

Verneområdeforvalter er underlagt styret i forvaltningen av verneområdene. Forvalterens hovedfunksjon er som sekretariat for styret, og faglig forberedning av styresaker.

Bilde 1 Kart over Vega kommune med Vegaøyan Verdensarv og verneområder

2.0 Midler til forvaltning av verneområdene

I 2021 ble Vega verneområdestyre bevilget følgende midler av Miljødirektoratet:

Drift utvalg (Vega verneområdestyre, Rådgivende utvalg og Administrativt kontaktutvalg)	140 000 kr
Tiltak i verneområdene	925 000 kr

I tillegg til dette ble det utbetalt 165 000 kr i beitetilskudd og 194 000 kr i slåttetilskudd i verneområdene gjennom LUF (landbrukets utviklingsfond).

I tillegg fikk Vega verneområdestyre

- 25 000 kr til revidering av Skjøtselsplan for Lånan fuglefredningsområde
- 25 000 kr til Skjøtselsplan Hysvær (nord)

NIBIO NORSK INSTITUTT FOR BIOØKONOMI Skjøtselsplan for de nordlige øyene i Hysværet, Vegaøyen verdensarvområde Slåttemark, kystlynghei og naturbeitemark NIBIO RAPPORT VOL. 7 NR. 202 2021 Annette Bär, Sven Emil Hinderaker & Thomas H. Carlsen Avdeling for kulturlandskap og biologisk mangfold, Tjøtta	Forord Utarbeidelse av skjøtselsplanen for de nordlige delene av Hysværet i Vegaøyen verdensarvområde er utført på oppdrag fra Statsforvalteren i Nordland, Klima og Miljøavdeling. Skjøtselsplanen gir faglig funderte anbefalinger for restaurering og skjøtsel av de utvalgte naturtypene slåttemark og kystlynghei og er i samsvar med handlingsplanene for disse (Direktoratet for naturforvaltning 2009, 2010). I tillegg gis anbefalinger for skjøtsel av naturbeitemark. Skjøtselsplanen baserer seg på feltbefaring og intervjuer med grunneieren. Rapporten er delt inn i to hoveddeler. De første kapitlene gir en kort beskrivelse av naturtypene slåttemark, kystlynghei og naturbeitemark. Kapitlene 4-8 er rettet mot den som skal utføre skjøtsel, og omhandler naturgrunnlaget og dagens drift i området, samt beskrivelsen av konkrete restaurerings- og skjøtselstiltak innenfor lokalitetene. Som vedlegg finnes en beskrivelse av de verdifulle naturtypelokalitetene som inngår i drifta. Den genererer i hovedsak informasjon rettet inn mot forvaltning, inkludert sokkbare egenskaper for området i Miljødirektoratets naturbase. NIBIO på Tjøtta takker brukeren Tor Einar Santi og Statsforvalteren i Nordland for innspill og for godt samarbeid. Tjøtta, 30. november, 2021 Annette Bär Prosjektleder NIBIO RAPPORT 7 (202) 3

2.1 Drift av utvalg

2.1.1 Vega verneområdestyre

Midlene til drift av utvalg disponeres av styret. Driftsmidlene dekker reise og møtegodtgjørelse for Vega verneområdestyre, samt til avvikling av møtene med rådgivende utvalg og administrativt kontaktutvalg. I 2021 hadde Vega verneområdestyre syv styremøter, hvorav ett av styremøtene var inkludert befaring i ett av verneområdene. Referat og protokoll fra utvalgene finnes på nettside:

<https://www.nasjonalparkstyre.no/Vega1>

2.1.2 Rådgivende utvalg

Forvalteren bidrar til tilrettelegging for godt samarbeid mellom styret og de ulike aktørene i området. I praksis utføres dette med dialogmøter med et rådgivende utvalg representert av berørte interessenter. Forvalter fungerer som sekretær for utvalget, og referat fra møtene legges ved årsmeldingen. Siden 2020 har Vegaøyen Verdensarv og Vega verneområdestyre hatt ett felles rådgivende utvalg, bestående av følgende medlemmer:

Grunneierrepresentant fra Muddvær	Rektor ved Vega Skole
Leder i naturvernforbundet i Nordland	Leder i Hysværøyen grunneierlag
Vegaøyens venner	Grunneierrepresentant for Flovær
Grunneierrepresentant fra Eidemslie	fuglefredningsområde
naturreservat	Nordland Ærfugllag
Leder i Vega bondelag	Aktiv Vega
Leder i Utvær Lånan	Norsk Ornitologisk Forening
Leder i Vega Kystlag	UL Skogholt
Leder i Vega fiskerlag	Skogsholmen Velforening
Grunneierrepresentant for Søla	Vega Verdensarvsenter
Grunneierrepresentant for Skjærvær	
Leder i Vega bonde og småbrukerlag	

2.1.3 Administrativt kontaktutvalg

Kontaktutvalget skal sikre at forvaltningen av verneområdene blir godt integrert i den kommunale forvaltningen. Utvalget består av

- administrasjon til Vega kommune v/miljøvernssjef Margrethe Wika
- reiselivssjef Hilde Wika
- landbrukssjef Ove Horpestad
- administrasjonen til Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv v/daglig leder Rita Johansen

samt verneområdeforvalter Jannike Wika/Isa Skjelbostad. Kontaktutvalget hadde 2 møter i 2021. Referat fra møtene ligger som vedlegg.

2.2 Planarbeid

Vega verneområdestyre fikk tildelt 25 000 kr til revidering av skjøtselsplan for Lånan fuglefredningsområde, og 25 000 kr til skjøtselsplan for Hysvær (nord) av Miljødirektoratet. **Skjøtselsplanen for de nordligste øyene i Hysvær (2021)** ble ferdigstilt i starten januar 2022. Skjøtselsplanen for Lånan fuglefredningsområde er fortsatt under arbeid.

2.3 Tiltak i verneområder

Bevilgningen fra Landbrukets utviklingsfond (LUF) til Vegaøyen verdensarvområde økte i 2018 fra 550 000 kr til 1 300 000 kr. I 2021 økte rammen til 2 100 000 kr. Økningen skyldtes økt bevilgning og omfordeling av midler. LUF-midlene skal gå til å styrke landbruket i verdensarvområdet. I 2021 gikk 165 000 kr til beitetilskudd og 194 000 kr til slåttetilskudd i verneområdene.

Vega verneområdestyre – Årsmelding 2021

Vega verneområdestyre søkte Miljødirektoratet om 1 236 850 kr til tiltak i verneområdene i 2021. De fikk utdelt 925 000 kr.

TILTAKENE I VERNEOMRÅDENE BLIR formalisert gjennom dialogmøter mellom forvaltningsmyndigheten, grunneiere, næringsaktører og SNO (Statens naturoppsyn). Her blir status, utfordringer og tiltaksbehov drøftet. Dette danner i tillegg grunnlaget for forvaltningsmyndighetens innmelding av behov for oppsynsinnsats i våre verneområder. Årets tiltaksmidler ble brukt til følgende:

Tiltak	Navn	Bestilling	Budsjett 2021
1	1 Beiting i Holandsosen naturreservat	26000	10000
2	2 Beiting i Hysvær/Sola LVO	78000	30000
3	3 Hogst av sitkagran i Muddvær fuglefredningsområde	300000	292000
4	4 Beiting i Kjellerhaugvatnet naturreservat	26000	10000
5	5 Slått i Lånan	70000	91500
6	6 Fjerne spredt sitkagran	25000	15000
7	7 Slått i Skjærvær	50000	50000
8	8 Slått i Flovær	22000	22000
9	9 Slått i Muddvær	30000	30000
10	10 Hogst av sitkagran av skogbrukselever	35000	25000
11	11 Informasjonsmateriell på norsk, engelsk og tysk.	32850	20000
12	12 Rydding etter hogst av lauvkratt	20000	25000
13	13 Utedo på Sjøla	30000	30000
14	14 Utedo i Lånan	30000	8500
15	15 Fuglekikkerhus	250000	100000
16	16 Utarbeiding av nye verneplakater	70000	28000
17	17 Hogst av sitkagran og furu i Hysvær	0	10000
	Informasjon/formidling av verneområdene fra verdensarvsenteret	50000	0
18	18 Marin forsøpling og informasjon	25000	50000
19	19 Utbedring av jordkjeller	5000	5000
20	20 Bekjempelse av predator	10000	15000
21	21 Bekjempelse av predator	12000	12000
22	22 Informasjon og annonsering	15000	10000
23	23 Vedlikehold og utbedring av beitegjerde Holand og Kjeller	10000	6000
24	24 Vedlikehold av gjerde i Skjærvær	5000	5000
25	25 Uforutsette utgifter	10000	25000
	Samlet pott	1236850	925000

Tiltakene i verneområdene skal være i tråd med forvaltnings-/skjøtselsplan eller andre relevante styringsdokumenter. Midlene skal gå til tiltak som er nødvendige for å ta vare på verneverdiene, inkludert investeringsutgifter til informasjon, skjøtsels-, og tilretteleggingstiltak. Midlene disponeres av verneområdestyret.

2.3.1 Skjøtselstiltak

Vega verneområdestyre følger de anbefalingene om best mulig skjøtsel som gis gjeldene skjøtelsplaner for verneområdene på Vega. Grunneierne selv, lokale bønder og evt. andre innleide arbeidsfolk gjennomfører skjøtselen.

Beiting

I Holandsosen naturreservat er kystlynghei den dominerende naturtypen, og i Kjellerhaugvatnet naturreservat er våtmark den dominerende naturtypen. Beiting er en måte å skjøtte disse naturtypene. Vega verneområdestyre ga tilskudd for beiting i begge naturreservatene fra mai til oktober i 2021.

Det ble gitt tilskudd til beiting med 35 sau i Hysvær, innenfor Hysvær/Søla landskapsvernområde.

Hogst av sitkagran

Vega verneområdestyret har hatt et pågående hogstprosjekt i verneområdene siden 2012. Pr. desember 2021 gjenstår det noen felt i Kjellerhaugvatnet naturreservat. Sitkagranfrø sprer seg i stor grad fra områdene utenfor verneområdene og inn i verneområdene på hovedøya. Dette gjelder spesielt for Holandsosen og Kjellerhaugvatnet naturreservat. Det er positivt at flere grunneiere utenfor verneområdene har fjernet sitkagranskog fra sin eiendom de siste årene, også i 2021.

I 2021 ble gjennomført hogst av sitkagran og furu i Hysvær. Det ble også tatt ut et felt med sitkagran og buskfuru i Muddvær. Det har i tillegg blitt gjort en innsats i å fjerne ettervekst av sitkagran i Kjellerhaugvatnet.

Bilde 2 Sitkafelt i Muddvær som ble hogd høsten 2021, før og etter hogst. Foto: Jannike Wika og Runar Omnø.

Det har tidligere år blitt gjort en kjempeinnsats av skoleelever fra Vega skole og Brønnøysund videregående med å plukke små sitkagran som har spredt seg i naturreservatene. Dette lot seg ikke gjennomføre i 2021 p.g.a. covid-19 restriksjoner. Arbeidet er ikke sluttført.

Slått

Det gjennomføres manuell slått i alle fire fuglefredningsområdene: Lånan, Skjærvær, Flovær og Muddvær. I Skjærvær slås det to ganger (én i juni og én sent i juli). I Flovær, Lånan og Muddvær slås det kun én gang (i juli). I tillegg slås det maskinelt på Søla og manuelt i Hysvær.

Bilde 3 Slåttemark i Lånan fuglefredningsområde. Foto: Thomas H. Carlsen

Det er store utfordringer med erosjon særlig i Muddværet. NIBIO Tjøtta testet i 2017 og 2018 ut erosjonsforebyggende tiltak. Prosjektet gikk ut på å så inn prøvefelt med stedege grasarter også i kombinasjon med tang i kombinasjon med fangst av vånd. Prosjektet er et samarbeid med grunneiere og Vega verneområdestyre. I forsøksperioden var det lite vånd i tillegg til lite/ingen nedbør. Resultatene fra forsøket hadde tilnærmet ingen effekt noe som antas var på grunn av en kombinasjon mellom ekstremt tørke og for kort forsøksperiode. NIBIO har fortsatt forskningsprosjekt for å utarbeide en perfekt frøblanding som er tilpasset vårt miljø. De antar å ha den klar i løpet av 2022.

Sviing av kystlynghei

Vega verneområdestyre fikk i 2012 laget en sviplan for Holandsosen naturreservat. Denne gir praktiske råd om sviing av den utvalgte naturtypen kystlynghei. Verneområdeforvalter har ledet arbeidet med å svi ca. 10 daa hvert år. Det ble svidd i Holandsosen naturreservat også i 2021.

Bilde 4 Lyngbrenning i Holandsosen naturreservat (april 2021). Foto: Jannike Wika

Grunneiere på Hysvær har tradisjon med å svi lyng på flere øyer i Hysvær/Søla landskapsvernområde.

2.3.2 Tilretteleggingstiltak

Verneområdeforvaltningen på Vega har siden 2016 samlet inn kunnskap fra naturen og fra brukere og interessenter i området, om tilrettelegging i verneområdene på Vega. I denne prosessen har det vært møter med grunneiere og interessenter fra alle verneområdene på Vega. Resultatet av prosessen er en Besøksstrategi for verneområdene som ble endelig godkjent av Miljødirektoratet i 2020. Vega verneområdestyre er i gang med å gjennomføre tiltakene som er tatt med i tiltaksplanen i besøksstrategien.

I **Holandsosen** naturreservat finnes det to innfallsporter og to stier; en fra Viksås til Holand og en til Sør-Nautøya. Stien fra Viksås går gjennom den gamle bosettingen Strauman. Lokale initiativtakere ønsket å merke stien til den tidligere bosettingen i Sør-Nautøya. Verneområdeforvalter har merket opp stien digitalt. Ifølge Besøksstrategien for verneområdene på Vega (2020) skal stien til Sør-Nautøya være en lokal sti. Det vil si at denne stien ikke markedsføres i for eksempel turistbrosjyrer for å begrense ferdselen i naturreservatet. Tavle i Sør-Nautøya gir informasjon om bosettingen som var der frem til 60-tallet.

Bilde 5 Informasjonstavle om bosettingen i Sør-Nautøya, Holandsosen naturreservat (desember 2020). Foto: Jannike Wika

I **Kjellerhaugvatnet** finnes det to innfallsporter og en sti gjennom Kjellerhaugvatnet naturreservat. I tillegg har Vega verneområdestyre etablert en parkeringsplass ved hovedveien på Nes med informasjonstavle med vei/sti videre til gapahuken. Stien mellom Nes og Svea skal, ifølge Besøksstrategien for verneområdene på Vega (2020) være lokal og skal ikke markedsføres.

Informasjonspunktet på Kjellerhaugen (gapahuken) brukes hovedsakelig av lokalbefolkningen. Punktet er godt egnet til fuglekikking. Verneområdestyret låner ut tre teleskop gratis gjennom verneområdeforvalters kontor.

Fuglekikking er en fritidsaktivitet som innebærer observasjon av fugler med kikkert, teleskop eller det blotte øye. Interessen for fugl er stor lokalt, noe som vises når det arrangeres arrangement om fugl. Besøksstrategien for verneområdene på Vega foreslår fuglekikkerhus ved Sveavatnet. Dette punktet ved Sveavatnet er allerede mye brukt av lokale fuglekikkere. Vega verneområdestyre hadde som mål at bygget kommer opp i løpet av 2021. Dette lot seg ikke gjennomføre av ulike årsaker. Det ble i stedet etablert en parkeringsplass ved veien mot Hongset, som kan brukes for besøkende av fuglekikkerhuset. Fuglekikkerhuset er planlagt å komme på plass i løpet av 2022.

I **Eidemsliene** naturreservat er det to merkede stier. Stien som går til Ervika brukes av lokale og andre turister som enten går til Ervika og tilbake eller de fortsetter videre på merket sti til Sundsvoll. Vega verneområdestyre sluttførte i 2019 en kloppet sti på 80 meter på denne delen av stien for å hindre mer skade på vegetasjonen.

Vega verneområdestyre satte i 2015 opp en gapahuk utfor verneområdegrensen på Eidem. Gapahuken fungerer som et rekreasjonssted og som informasjonspunkt for Eidemsliene naturreservat.

Kaiforeningen på **Søla** fikk i 2020 tilskudd fra blant annet verneområdeforvaltningen for å lage ny flytebrygge. Flytebrygga ble ferdig til sesongen 2020 og den er tilgjengelig for allmenn bruk.

I **Muddvær** ble det i 2020 bygd et toalett som kan brukes for allmennheten (vist på bilde under).

Tidligere år har skogbrukselever fra Mosjøen kommet til Vega og hjulpet til med å fjerne plantefelt med sitkagran i og utenfor verneområdene. Jobben de og andre har gjort med å ta ut sitkagran og buskfuru i verneområdene har gjort at det ikke var mye hogst igjen. I 2021 kom 14 elever og lærer fra skogbrukslinja på Mosjøen VGS. De gjorde en kjempejobb med skoging, sitkagranfjerning, og klipping av Steinalderløypa og opp til Vegdalen.

Bilde 6 Skogbrukselever på besøk i uke 39 bidrar med skjøtselstiltak. Foto: Marius Jensen

2.3.3 Informasjon

Det er ilandstigningsforbud på øyene i Lånan/Skjærvær naturreservat i tidsrommet 15.april – 31.juli. Det er tillatt å gå i land på øyer hvor det står hus dersom man har avtalt dette med grunneier på forhånd. Verneområdeforvaltningen informerer brukerne av området om regelverk før og under sesongen gjennom dialog med brukerne av området, gjennom annonsering i aviser og i sosiale medier.

3.0 Andre prosjekt

3.1 Marin forsøpling

Verdensarvområdet består av 6500 øyer, holmer og skjær spredt over 1072 km² og det er svært krevende å rydde de mange hundre tonn plast og glass som befinner seg i strandlinjene i dette området. Lokal forvaltning har i flere år hatt samarbeid med grunneiere om tiltak/ordninger for å rydde så mange av strendene i verdensarvområdet som mulig:

- Lokale og regionale skoler rydder strandsøppel i verdensarvområdet. På disse aksjonene går søppelplukkerne grundig til verks og kan samle inntil 460 sekker med rak søppel på en tredagers aksjon.
- Grunneiere i utværene i verdensarvområdet samler selv inn strandsøppel som SNO henter eller organiserer henting og får brakt til avfallsmottak.
- «Hold Vegaøyan Verdensarv Ren» er et samarbeidsprosjekt mellom lokal forvaltning og Vega verdensarvsenter AS, som ble gjennomført i 2019, 2020 og 2021. Prosjektet ble i 2021 finansiert med tilskuddsmidler fra blant annet Handelens miljøfond. Gjennom dette prosjektet fikk 20 lokale ungdommer være strandryddere i verdensarvområdet i sommerferien. Disse samlet inn 7000 kg marint avfall i samarbeid med In The Same Boat.
- Ryddestasjoner med søppelsekker til frivillige som vil rydde en strand i verdensarvområdet og i buffersonen. Ryddestasjonene er plassert på Nes, Gardsøya, Eidem, Sundsvoll og Vegstein. Her er det samlet inn 1500 kg marint søppel.

Bilde 7 Fra søppelrydding med Hold Vegaøyan Ren. Foto: Marius Jensen

3.2 Kystkultur med 8. klasse

Vega verneområdestyre bidrar en dag hver vår sammen med 8.klasse ved Vega skole, Kystlaget og Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv, i prosjektet Kystkultur på Vegstein. Innholdet for dagen har variert avhengig av størrelsen på klassen og værforbehold. Men hovedpunktene er at vi møtes på Vegstein og gjennomgår dagen sammen med klassen. Elevene får

- fisker krabbe med en lokal fiser
- delta på organiserte aktiviteter i/ved Kystlagets lokaler
- gåtur til Vegsteinfjellet hvor det er god oversikt over Vegaøyan Verdensarv
- koke og smake krabbe
- omvisning på museet på Vegstein
- Quiz og oppsummering

3.3 Grågås «Fra problem til ressurs»

Bakgrunn for prosjektet Vega kommune v/jordbrukssjef sendte 20.08.2019 brev til Fylkesmannen i Nordland med en situasjonsbeskrivelse av situasjonen med den økende grågåsbestanden og de økende problemer med beiteskader. I brevet ber kommunen om dialog med Fylkesmannen for å se på tiltak for å regulere grågåsbestanden på Vega. Vega kommune Vega verneområdestyre - Årsmelding 2020 17 sier i brevet at de blant annet ønsker å teste ut bestandsregulerende vårjakt hvor man trenger særskilt tillatelse fra Miljødirektoratet.

Fylkesmannen i Nordland sendte svar 08.11.19 på henvendelsen hvor de blant annet viser til at tiltakene innenfor dagens regelverk må være godt utnyttet før en eventuelt ser på tiltak utenfor regelverket. Et av tiltakene som Fylkesmannen foreslår er prosjektet «Beitende grågås – fra problem til ressurs», der jordbrukssjef, verneområdeforvalter, daglig leder i verdensarvsenteret og Stiftelsen ble oppfordret av seniorrådgiver Arne Farup ved Fylkesmannens landbruksavdeling til å bli med på studiet «Prosessledning og Prosjektdesign». Studiet er i regi av Høgskolen i Volda og Utviklingskompetanse AS i samarbeid med Fylkesmannen i Nordland. Forslaget resulterte i at daglig leder i senteret og Stiftelsen ble med på studiet, mens alle fire dannet en arbeidsgruppe for å samarbeide om og gjennomføre prosjektet «Grågås – fra problem til ressurs». Arbeidsgruppa er: Ove Horpestad (Vega kommune), Rita Johansen (Stiftelsen Vegaøyan Verdensarv), Berit Martinussen (Vega verdensarvsenter AS), John-Arne Ludvigsen (Vegajakt) og Isa Skjelbostad (verneområdeforvalter, tok over for Jannike Wika november 2021) som leder. Ut fra signaler ved oppstart ble vi forespeilet av prosjektet vil komme inn under formålet for LUF-midlene som tildeles Vega kommune. Gjennomføringen av selve prosjektet med bl.a. innleie av jegere, vil være avhengig av delfinansiering gjennom LUF-midlene.

Mål med prosjektet

- Redusere grågåsbestanden på Vega gjennom økt jakttrykk
- Utnytte grågåsbestanden som en ressurs
- Ivareta kulturlandskapet
- Formidle verdensarvverdiene og skape aktivitet i Vega verdensarvsenter

Aktiviteter så langt:

Det ble gjennomført jakt av innleid gåsejegere i 2020. Jegeren opplevde at det var svært vanskelig å felle grågås etter at tidligjakt, som starter 26. juli, var godt i gang. De mente at grågåsa allerede var blitt skremt og en stor del av bestanden var på dette tidspunktet begynt å trekke sørover. Dette støttes av Forvaltningsplanen for grågås i Nordland (2019 - 2025) som sier at «Registreringer fra Vega viser at mens gåsa ankom 10.april tidlig på 70-tallet ankommer den nå rundt 15. mars (Vang, 2014). Som en konsekvens av tidligere ankomst og tidligere hekking er gåsa også fysisk i stand til å trekke sørover tidligere. Dette kan føre

til utfordringer knyttet opp mot jaktuttaket dersom utviklingen fortsetter, da gåsa potensielt har reist før jakta starter.

Det ble skutt totalt 124 grågås i 2021.

Prosjektgruppa ønsker å få opp interessen rundt mat av gåseprodukter. Arrangement var planlagt på Vega verdensarvsenter, men ble utsatt grunnet covid-19.

Eggsanking har blitt gjennomført på hovedøya Vega, med rapportering til Vega kommune. Organisert eggsanking med skoleelever i Hysvær ble ikke gjennomført i 2021 grunnet covid-19.

Idé om å ha en festival rundt grågås for å vekke interesse rundt grågås som mat, eggsanking med hund, og øke generell interesse for fugl. Dette har foreløpig ikke vært mulig å få gjennomført.

Planer om å skape interesse blant unge, med fokus på human jakt.

Pilotprosjekt for å teste skremming av gås med laser. Vega Jakt har blitt tildelt penger fra LUF for å gjennomføre dette prosjektet, og det er kjøpt inn laser. Laseren skal testes ut i Hysværet i 2022. Tanken er at dette vil ha mindre påvirkning på annet fugleliv, som Ea, da det er lydløst og ikke vil skremme andre enn de individene man sikter på. Det er mer humant, og har høyere sikkerhet enn jakt.

Prosjektgruppa er i planleggingsfasen om å få på plass hundekurs i forbindelse med eggsanking. Lundehund har tidligere blitt brukt til å sanke inn lundeegg, og er en hunderase som står i fare for å forsvinne. Vega kan være pilotprosjekt for å bruke lundehund til å søke gåseegg. Håp om at dette også skal føre til spennende oppgaver for hund og eier, og skape interesse på tvers av generasjoner.

Langsiktige planer

1. Etablering av mottak på Vega som kjøper grågås av jegere.
2. Legge til rette for et årlig grågås-arrangement på Vega verdensarvsenter
3. Samarbeide med forskningsinstitusjoner og ta initiativ til masteroppgaver om grågås på Vega i forhold til forvaltning/bestandsutvikling.

På grunn av situasjonen med covid-19 i 2020 og 2021 har flere av de planlagte prosjektene blitt utsatt til 2022.

Vi vil holde Vega kommune orientert om framdriften i prosjektet.

4.0 Rapportering SNO – lokalt

I dette kapitlet følger et utdrag fra SNO sin årsmelding for 2021. Hele årsmeldingen til SNO ligger på <https://www.nasjonalparkstyre.no/Vega1>

SNO har loggført 350 arbeidstimer i Vega i 2021, hvorav 157 timer er relatert til minkarbeid. Det er med tjenestebåt loggført totalt 2134 km kjørt oppsyn/tilsyn og gjennomføring av tiltak i verneområder/verdensarvområdet i Vega. 1134 km av disse er kjørt i forbindelse med uttak av mink. SNO-Helgeland hadde ikke tilgang på operativ tjenestebåt fra januar til april pga. skifte av motorer.

SNO-Helgeland har fått utrettet en del av de bestilte registrering- oppsyns- og tilsynsoppdrag. Omfanget av enkelte oppdrag har dog blitt noe begrenset. Dette kan ha flere årsaker.

Generelt er det fortsatt slik at ressursituasjonen i SNO utvilsomt ikke helt står i forhold til oppgaveporteføljen. Spesielt kan dette ha med at lokalt SNO ut fra spesielle lokale forhold får føringer på å prioritere andre oppgaver, som for eksempel laksoppsyn. Helgeland har de siste år hatt en uheldig utvikling hva gjelder ulovlig fiske etter anadrom fisk.

Det har i aktuelt tidsrom vært utført oppsynsturer spesielt rettet inn med tanke på ilandstigningsforbud. Det er ikke gjort observasjoner av brudd på bestemmelsene. Det er heller ikke mottatt tips om at reglene for ilandstigningsforbud har vært brutt.

SNO har som tidligere bistått verneområdeforvalter ved en del oppdukkende oppgaver og transportbehov.

MILJØ-DIREKTORATET STATENS NATUROPPSYN RAPPORT M-2136 2021 Årsrapport for 2021 til Vega forvaltningsstyre fra SNO	Årsrapport for 2021 til Vega forvaltningsstyre fra SNO M-1500 1. Kjerneoppgaver (kontroll, tilsyn, informasjon, mv) Kontroll med etterlevelsen av spesifiserte miljølover er kjerneaktiviteten i SNO. Basisen i det løpende kontrollarbeidet består av uniformert tilstedeværelse i aktuelle naturområder kombinert med rutinemessig kontroll av etterlevelsen av regelverket. Den rutinemessige kontrollen skal skje i form av stikkprøver og systematisk oppfølging av etterretningstips. I tillegg skal det gjennomføres risikobasert oppsyn i spesielle områder der omfanget av miljøkriminalitet erfaringsmessig ligger høyt. Dette kan med fordel skje i et koordinert og formalisert samarbeid med andre myndigheter og oppsynsaktører. 1.1 Motorferdsel, Kulturminner Generelt har det i 2021 vært utført lite eller kun sporadisk oppsyn/tilsyn i Vega innenfor feltet motorferdsel, mens en for kulturminner har utført bestilte oppgaver. 1.1.1 Føringer fra KLD eller Miljødirektoratet Utdrag fra føringer: Motorferdsel: Kontroll med motorferdsel skal være rettet mot at lovlig kjøring skjer i tråd med regelverket, samt å avdekke og følge opp ulovlig kjøring. Kulturminner: Fokus i oppsyn med kulturminner skal være på automatisk freda, synlige kulturminner i utmark og fortrinnsvis i verneområder. 1.1.2 Kort om aktiviteten Hva gjelder motorferdsel er det ikke foretatt kontroller i 2021 i Vega, - hverken til lands eller til vanns. Vega har 2 kulturminner som SNO har tilsyn med. Dette er "Bremstein Fyr" og "Fiskeværret Skjærvær". 1.1.3 Resultater eller reaksjoner SNO har ikke skrevet noen anmeldelser etter Lov om motorferdsel i utmark i Vega i 2020. Det har innkommet tips om mulig ulovlig barmarkskjøring, men tipsene lot seg ikke verifisere. SNO-Helgeland har ikke observert trafikk med vannscooter, - eller fått tips om slik kjøring, i Vega. Det er utført tilsyn av begge kulturminnene i Vega i 2021. 1.1.4 Utviklingstrekk eller utfordringer Mtp motorferdsel og kulturminner, - intet relevant til Vega. 1.1.5 Anbefalte oppfølgingspunkter Det er ikke planlagt kontroller i Vega rettet spesifikt mot motorferdsel for 2022. Aktiviteten vil bli begrenset til eventuelle konkrete hendelser eller informasjon om mulige lovbrudd. 3

5.0 Vega verneområdestyrets deltakelse

Det ble holdt syv styremøter i 2021. Møteinnkalling og protokoller for møtene legges ut på nettside <https://www.nasjonalparkstyre.no/Vega1>

I 2021 ble det gjennom Vega verneområdestyre

- Gitt dispensasjon for lavtflyging og landing med helikopter i Eidemsliene, Holandsosen og Kjellerhaugvatnet naturreservat.
- Gitt dispensasjon fra verneforskriftens forbud mot jakt og bruk av skytevåpen til å felle inntil syv otere i verneområdenes dunvær.
- Gitt dispensasjon fra verneforskrift for bygging av bolig, platt, og etablering av flytekai i Hysvær.
- Gitt dispensasjon fra verneforskrift for droneflyving i Lånan/Skjærvær naturreservat, Hysvær/Søla landskapsvernområde og Lånan, Flovær og Skjærvær fuglefredningsområde

Vega verneområdestyre var på befaring i Lånan fuglefredningsområde i juni 2021.

Styreleder har hatt jevnlige møter og befaring med verneområdeforvalter.

6.0 Verneområdeforvalters deltakelse

Arbeidsoppgavene for verneområdeforvalter har i 2021 vært:

- Følge opp tiltak med befaringer i verneområdene på hovedøya og i sjø, jfr. Kapittel 2.0 og 3.0.
- Rapportere om tiltakene i verneområdene til Miljødirektoratet.
- Fremme innstillinger og forberede saker for styret.
- Forberede og gjennomføre møtene med rådgivende utvalg og administrerende kontaktutvalg.
- Informere om Vega verneområdestyrets arbeidsoppgaver og muligheter.
- Daglig drift med økonomiarbeid.

I tillegg har verneområdeforvalter representert miljøvernavdelingen hos Statsforvalteren i Nordland i følgende fora:

- Møter med prosjektgruppe ledet av Miljødirektoratet om fjerning av fremmede treslag fra norske verneområder - Kompetanseoppbygging og koordinert organisering 2019-2021.